

REFERAT |KRS| Kommunalutvalget (2011-2015) d. 13-11-2012

Mødedato Tirsdag d. 13. november 2012 kl. 09:00

Mødested Formannskapssalen

Indholdsfortegnelse

Skolestruktur i Justvikområdet.....	3
Rådmandens forslag til handlingsprogram 2013-2016.....	26

Punkt 63/12: Skolestruktur i Justvikområdet

Bilag

dltmp86.Doc

Saksprotokoll

Saksprotokoll

Uttalelse fra Justvik vel

Velforeningene i Justvikområdet

Fellesuttalelse velforeninger FAU

Oversikt og sammenligning tomteforhold

Illustrasjoner havlimyra-2012-04-27

Illustrasjoner justvik-2012-04-27

Plan G/S-vei Skinnarheia-Justvik

Uttalelse Justneshalvøya vel

Uttalelse Eidet Velforening

Dato: 20.10.2012
Saksnr.: 201202701-11
Arkivkode E: 614 B12
Saksbehandler: Svein T. Kvernes

Saksgang	Møtedato
Oppvekststyret	06.11.2012
Kommunalutvalget	13.11.2012
Formannskapet	28.11.2012
Bystyret	12.12.2012

Skolestruktur i Justvikområdet

Sammendrag:

Det er stort behov for tiltak for å løse barnetrinnskapasiteten i Justvikområdet.

Med bakgrunn i handlingsprogram 2012-15 ble det utredet tre alternativer der rådmannen foreslo å samle hele barnetrinnet på Havlimyra og legge ned Justvik skole.

Oppvekststyret behandlet innstillingen 29. mai 2012 og vedtok å utsette saken for å utrede et nytt alternativ med å utvide Fagerholt i kombinasjon med rehabilitering av Justvik. Det ble også vedtatt at administrasjonen skulle gjøre de nødvendige forberedelser til at alle sakens alternativer kunne realitetsbehandles så fort det lot seg gjøre.

Siden ett alternativ innebar nedleggelse av Justvik skole, medførte vedtaket en formell høring i samsvar med Opplæringsloven og Forvaltningsloven.

I forhold til saken som ble fremmet i mai, er Fagerholtalternativet innarbeidet og beskrevet som et likeverdig alternativ med de øvrige. I tillegg er høringsuttalelser kommentert og vedlagt. Sakens innhold, vurderinger og konklusjoner er ellers i naturlig grad omarbeidet.

Etter en totalvurdering med hovedvekt på økonomi anbefaler rådmannen alternativ 3, samle hele barnetrinnet på Havlimyra og legge ned Justvik skole. Dette er eneste alternativet som gir en skole mindre og derved betydelige driftsbesparelser, 2,2 mill kr årlig i forhold til i dag. Alternativets investeringskostnad på 104 mill kr (fratrukket tomtsalg) er det absolutt laveste og kan greit håndteres innenfor Bystyrets vedtatte gjeldstak. Løsningen vil være den raskeste å realisere og krever ikke midlertidige løsninger i forbindelse med selve utbyggingen. Dette er eneste alternativ som gir en skole mindre enn i dag.

Anbefalingen innebærer at Justvik skole legges ned fra 2016 når Havlimyra skole er utvidet og gjøres til tross for at det i i utredningen og etter høringsrunden er kommet vektige argumenter for å bevare Justvik skole og betenkeligheter rundt størrelsen på Havlimyra og kapasiteten på spesialrom.

En utvidelse av Fagerholt kombinert med rehabilitering av Justvik anses som et vesentlig bedre alternativ enn å rehabilitere Justvik i kombinasjon med et lite barnetrinn på Havlimyra. Investeringskostnadene vil bli 79 mill kr høyere enn anbefalt alternativ. Fratrasket nødvendige investeringer på Fagerholt neste 5-10 årsperiode er alternativet 25 mill kr dyrere. Driftsmessig gir det ingen besparelse i forhold til i dag.

Investeringskostnadene i anbefalt alternativ er innarbeidet i rådmannens forslag til handlingsprogram 2013-2016. Driftsbesparelsen i 2016 på 1 mill kr er innarbeidet som innsparingstiltak i sektoren.

Forslag til vedtak:

1. Havlimyra skole utvides med 450 plasser for å dekke hele barnetrinnet i Justvik-/Ålefjærområdet. Ferdigstilling til skolestart 2016.
2. Justvik skole legges ned når Havlimyra er ferdig utvidet.

Tor Sommerseth
Rådmann

Arild Rekve
Oppvekstdirektør

Trykte vedlegg:

Høringsuttalelser fra
- Justvik skoles styre
- Justvik Vel
- Havlimyra skoles styre

Vedleggene tilhørende saken som ble fremmet 29. mai 2012 (sak 21/2012):

Oversikt og sammenligning tomteforhold

-Illustrasjoner av alternativ

-Plan for G/S-vei fra Skinnarheia til Justvik skole

Uttalelser fra:

- Justvik velforening

- Fellesuttalelse

o Justvik FAU/Foreldreutvalg

o Havlimyra skole FAU/Foreldreutvalg

o Justvik Vel

o Jærneskollen Vel

o Ålefjær Vel

o Justnes Vel

o Kalvehagen Vel

- Eidet velforening

- Justneshalvøya velforening

- Velforeningene i Justvikområdet

- Styrene ved Fagerholt, Justvik og Havlimyra skoler

Utrykte vedlegg:

Skolestrukturutredningen fra 2010
Kommuneplanen

Bakgrunn for saken :

Oppvekststyret behandlet 29.05.2012 rådmannens innstilling om skolestruktur i Justvikområdet – sak 21/2012. Daværende bestilling var å utrede følgende alternativ:

- 1 Rehabiliterer Justvik skole uten å utvide kapasiteten og bygge nytt barnetrinn på Havlimyra for resterende behov
- 2a Rehabiliterer og utvider Justvik skole for å løse hele behovet i området.
- 2b Alternativt skulle det også utredes å bygge en ny skole på eksisterende tomt for å løse hele behovet i området.
- 3 Hele barnetrinnsbehovet lokaliseres på Havlimyra sammen med ungdomstrinnet. Justvik skole legges ned

Rådmannen innstilte på å lokalisere hele barnetrinnet på Havlimyra og gjennomføre nødvendige prosesser for å legge ned Justvik skole.

Oppvekststyret fattet enstemmig vedtak om å utsette saken for å utrede et alternativ med å utvide Fagerholt i kombinasjon med rehabilitering av Justvik slik:

Vedtak:

1. Saken utsettes. Oppvekststyret ber administrasjonen utrede en utvidelse av Fagerholt skole kombinert med rehabilitering av Justvik skole. I den forbindelse vurderes skolegrensen mellom Prestehøia skole og Fagerholt skole.

2. Administrasjonen bes gjøre de nødvendige forberedelser til at alle sakens alternativer kan rehalitetsbehandles så fort det lar seg gjøre.

(Enst)

Forslag:

Fellesforslag fra oppvekststyret:

Administrasjonens innstilling ble ikke realitetsbehandlet.

På bakgrunn av vedtaket ble det sendt ut høringsbrev (trykt vedlegg) om nedleggelse av Justvik skole og igangsatt utredning av "Fagerholtalternativet".

For å kunne realitetsbehandle alle alternativene, er det vurdert som hensiktsmessig å bruke strukturen i saken som ble fremmet i mai, der "Fagerholtalternativet" innarbeides som likeverdig alternativ. I tillegg er høringsuttalelser kommentert og vedlagt og sakens innhold er ellers i nødvendig grad omarbeidet som følge av dette.

Konklusjonen og de økonomiske konsekvensene i denne sak er innarbeidet i rådmannens forslag til Handlingsprogram 2013-2016.

Innledning

I skolestrukturutredningen fra 2010 ble det lagt til grunn at kapasitetsbehovet på barnetrinnet i delområde 14/15, Justvik- Ålefjær skulle løses ved å utvide Havlimyra ungdomsskole med barnetrinn. Løsningen ble anbefalt ut fra forutsetningene om at det sannsynligvis ville være rimeligst og at det ville være vanskelig å utvide Justvik skole. I tillegg viste prognosene at det sannsynligvis ville være overkapasitet på ungdomstrinnet på Lund, slik at ledig kapasitet på Havlimyra kunne utnyttes til barnetrinnsbehovet. Derved kunne utbyggingsbehovet på barnetrinnet blitt noe mindre. Prognosene viser imidlertid nå at det snarere blir behov for større kapasitet på ungdomstrinnet mot slutten av perioden.

Justvik skole ble ved rullering av handlingsprogram 2011-14 vedtatt rehabilitert med et begrenset omfang. På grunn av at årskostnadsanalyser viste at en begrenset rehabilitering ikke vil være lønnsom sammenlignet med en mer omfattende rehabilitering, ble prosjektet utsatt for å få vurdert hvorvidt en omfattende rehabilitering også burde vært sett i sammenheng med løsning av kapasitetsbehovet i området.

Både Justvik og Fagerholt er nå fulle og det haster å utvide kapasiteten for å kunne ta ytterligere vekst som følge av boligbyggingen i området.

Tidligere politiske vedtak:

Bystyret vedtok i forbindelse med handlingsprogram 2012-2015 at det skulle foretas en utredning av tre alternativer for å løse kapasitetsbehovet i Justvikområdet og Justvik skoles rehabiliteringsbehov. Samtidig ble det avsatt midler i investeringsbudsjettet til å realisere en løsning med byggestart i 2013.

På bakgrunn av oppvekststyret utsettelsesvedtak 29.05.2012, utredes det altså også et 4. alternativ.

De fire hovedalternativene er:

1:

Rehabiliter Justvik skole uten å utvide kapasiteten og bygge nytt barnetrinn på Havlimyra for resterende behov

2:

a Rehabiliter og utvide Justvik skole for å løse hele behovet i området.

b Alternativt skulle det også utredes å bygge en ny skole på eksisterende tomt for å løse hele behovet i området.

3:

Hele barnetrinnsbehovet lokaliseres på Havlimyra sammen med ungdomstrinnet. Justvik skole legges ned

4:

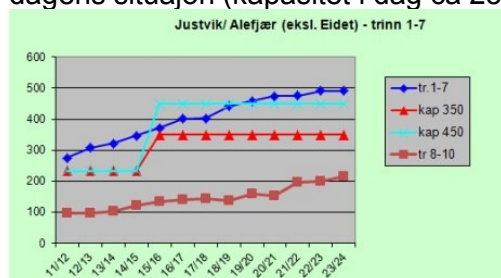
Rehabiliter Justvik skole og bygge om/utvide Fagerholt skole

Kapasitetsbehovet

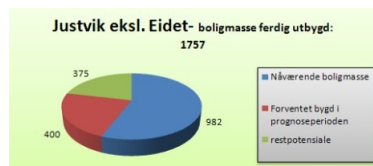
Justvik skole har i dag kapasitet til 234 elever. Denne er allerede overskredet (260 elever pr 01.10.2013). Fagerholt, som til nå har tatt i mot elevene fra Justneshalvøya (selv om skolen ligger i annet delområde), har fylt opp sin kapasitet på 276 elever.

Når hele Justvikområdet er utbygd og "stabilisert", forventes elevtallet å stige til ca 425 elever. Det er utbyggingstakten (etterspørselen) som avgjør hvor bratt elevtallskurven blir og hvor høyt den vil ligge på det meste. Prognosen bygger på realistiske forventninger til utbyggingstakt, men den kan fort endres.

På ungdomstrinnet kan det på lang sikt påregnes et økt behov på 75-100 plasser i forhold dagens situasjon (kapasitet i dag ca 250 elever)

Etter prognoseperioden er det et restpotensiale på 375 boliger, i tillegg eventuelle nye boligområder som kan komme inn ved senere rullering av kommuneplan. Dette kan utløse nye skolebehov som ikke er håndtert i saken.

Det legges til grunn at det snarlig må bygges for 450 elever fra Justvikområdet i ett byggetrinn. Disse forutsetningene er lagt til grunn i alle alternativer.

Prosessen

Saken er komplisert.

Ingen alternativer er etter administrasjonens vurdering åpenbart gode. Tilnærmingen i saken har vært å fremskaffe et best mulig faktagrunnlag om den enkelte skoletomt, i hovedsak ved hjelp av utredning gjort av Kristiansand Eiendom. Hoveddelene av denne utredningen er innarbeidet i saken under overskriften "Alternativvurdering".

Etter Oppvekststyret fattet sitt utsettelsesvedtak er også Fagerholt utredet på tilsvarende måte som Justvik og Havlimyra.

Oppvekstdirektøren har også gjort tilleggsundersøkelser, særlig med tanke på uteområdekvaliteter.

Oppvekststyret hadde 31. januar befarings i området der rektorer, representanter fra FAU-/styret ved aktuelle skoler og velforeningene på Justvik, Justneshalvøya og Eidet var til stede og ga uttrykk for sine syn. De har også gitt skriftlige innspill som ligger ved som trykte vedlegg. Uttalelsene fra den formelle høringsrunden er oppsummert i saken og ligger også som trykte vedlegg.

Konsekvensene av forslag til vedtak i denne saken er innarbeidet rådmannens forslag til Handlingsprogram 2013-16.

Det anses å være lovmessig grunnlag for å fatte realitetsvedtak om nedleggelse av Justvik.

Alternativvurdering:

Generelt

Siktemålet med utredningen er å bidra til å identifisere den løsningen som ivaretar oppvekstsektorens behov og ressursbruk på best mulig måte ihht sektorens vedtatte målsettinger.

Utredningen belyser forhold som kan ha betydning for selve byggeprosjektet i forhold til framdrift, omfang, kvalitet (bygg og utomhus) og kostnader. I tidligfasen vil det alltid være en utfordring knyttet til å skaffe et informasjonsgrunnlag som bidrar til å avdekke de ulike alternativene og som gir en meningsfull og konsistent sammenligning mellom alternativene.

Amtedal & Hansen arkitektkontor AS har bistått KE med vurdering av utvidelsesmuligheter.

Utredning har vært i dialog med plan- og bygg, ingeniørvesenet og helse og miljørettet helsevern i Kristiansand kommune samt Statens Vegvesen og Agder Energi for å innhente informasjon og synspunkter. KE har ikke vært i kontakt med grunneiere i området.

Usikkerhet

Som del av kostnadsberegningen har KE foretatt usikkerhetsanalyser for å identifisere, beskrive og beregne usikkerheten i de ulike alternativene. Resultatet presenteres i utredningen i form av en kostnadsfordeling mellom grunnkalkyle, forventet kostnad/styringsramme P(50) og anbefalt sikkerhetsnivå/kostnadsramme P(85). Dette for å gi et bilde av kostnadsusikkerheten i de ulike alternativene.

Grunnkalkylen er beregnet som summen av forventede kostnader for de enkelte kostnadsposter i byggeprosjektet, uten reserve og marginer. Forventet kostnad/styringsramme er grunnkalkyle, pluss forventede tillegg. Dvs kostnader som en vet kommer i prosjektet, men som ikke kan spesifiseres på estimatpunktet, i tillegg til uspesifiserte usikkerhetsfaktorer. Størrelse på nødvendig usikkerhetsavsetning fremkommer som forskjellen mellom styringsramme på P(50) og sikkerhetsnivå/ kostnadsramme på P(85).

Usikkerhetsavsetningen i et byggeprosjekt bør være så stor at det er 85 % sannsynlighet for at prosjektet kan gjennomføres innenfor kostnadsrammen.

Når det er besluttet hvor barnetrinnet skal lokaliseres vil det i forbindelse med behovsutredning bli foretatt en ny usikkerhetsanalyse som grunnlag for en eventuell revidering av avsetningen i HP.

Premisser for vurdering av de ulike alternativene

Elevtall:

I alternativvurderingen har en lagt til grunn en elevkapasitet på barnetrinnet på 450 elever i Justvikområdet i alle alternativ.

Utvidelse av ungdomstrinn på Havlimyra:

I alternativene for Havlimyra er det avsatt areal til en utvidelse på ungdomstrinnet med 1 500 m². I kostnadsberegningene er det ikke tatt hensyn til utvidelsen da kostnaden for en eventuell etablering av ungdomstrinnet vurderes som lik i de ulike alternativene.

Trafikksikring:

Uavhengig av alternativer påpeker ingeniørvesenet at det er et sterkt ønske om å få etablert gang- og sykkelvei fra Justvik skole, langs Ålefjærveien ned til Grostølveien. Ålefjærveien RV 453 er fylkesvei. Det ligger ikke inne gang- og sykkelvei i budsjettet før 2017. Dagens trase i Grostølveien oppfattes som en omvei, i tillegg er det ikke fortau i deler av Grostølveien. Både plan- og bygningsetaten og ingeniørvesenet sier at det i forbindelse med regulering av Havlimyra og/eller Justvik skole må påregnes krav om en bedre løsning for gang- og sykkelvei fra Justvik skole ned til Grostølveien, alternativ fortau i deler av Grostølveien. Det er ikke tatt hensyn til dette ved kostnadsberegningene pga KE regner med at kravet vil slå inn likt i de ulike alternativene.

Framdrift:

Det er lagt inn følgende forutsetninger om framdrift for å få et likt sammenligningsgrunnlag mellom alternativene (den reelle fremdriften kan bli annerledes avhengig av alternativ og vedtak i Handlingsprogram);

- 01.08.12 - Oppstart prosjektering
- 15.05.14 - Oppstart bygging
- 01.08.16 - Innflytting

FDV – kostnader:

Forvaltning, drift og vedlikeholdskostnader er ikke tatt med i beregningene pga rehabilitering og nybygg er sett i et 30- års levetidsperspektiv og fordi FDV- kostnadene i denne fasen vil være knyttet til antall m². Generelt vil større skoleanlegg gi stordriftsfordeler. FDV- kostnader og årskostnader beregnes i behovsutredningen.

Andre kostnader:

Følgende kostnader er ikke inkludert i prosjektkalkylene:

- Inventar sektor
- Anleggskostnader til sterkstrøm og til fjernvarme
- Avsetning kunst
- Prisstigning fram til byggestart.
- Erverv grunn

Generelt om planmessige forhold og størrelse på skoletomtene

Justvik skole:

I kommuneplanen er det satt av 12 dekar til tjenesteytende formål, skoletomt. Selve skoletomten er uregulert. En utvidelse av barnetrinnet til 450 elever vil kreve regulering.

Det er meldt oppstart for planarbeid for gang og sykkelvei Justvik/ Skinnerheia (Plan ID 1220). Deler av skoletomta inngår i deler av planarbeidet. Naboareal er i kommuneplanen regulert til formålet fremtidig bebyggelse og anlegg, B33. Kristiansand kommune eier ca. 4.5 dekar av arealet i B33. I kommuneplanen ligger en mulighet for at en eventuell utvidelse av skolens utelekeareal kan innpasses i området sørøst for skolen. Fylkesmann og fylkeskommunen trakk sine innsigelser til dette byggeområdet med denne forutsetningen (meklingsprotokollen nr.11).

I 2008 ble det fremmet forslag til regulering av deler av området (sak 200607698). Byutviklingsstyret avsto regulering av området i påvente av avklaring i Kommuneplanen. I denne saken ble det argumentert med at området rundt fungerer som del av skolens uteområde og at barn og unge har tatt i bruk arealet. Ref. sak på Hellemyr og nedbygging av

arealer som er tatt i bruk av skolen. Det er usikkert hvor langt planene for en eventuell utbygging er kommet i B33. Dersom grunneier fremdeles ønsker en utvikling av området til boligformål, kan det være i konflikt mellom grunneiers ønske for området og kommunens eventuelle ønske om utvidelse av skolen. I og med at området er i saken omtalt som at området er tatt i bruk av barn og unge kan det være i konflikt mellom et eventuell utbyggers ønske, og barn og unges bruk. Slik det ser ut i saken fra 2008 står skolens interesse sterkt i området. Avklaring av lekeareal og nødvendig areal til en eventuell skoleutvidelse i tillegg til barn og unges bruk av området må avklares i en eventuell reguleringsplan. I nord er ca. 3.5 dekar regulert til grøntstruktur i kommuneplanen.

Forutsatt bruk av grønnstruktur eier Kristiansand kommune 19 dekar som kan disponeres til skole, infrastruktur og utelekareal. Dersom skoletomten skal utvides ytterligere må dette erverves fra private grunneiere. KE har ikke vært i kontakt med private grunneiere for å diskutere mulig erverv i påvente av avklaring om lokalisering.

Havlimyra skole:

Justnes oppvekstsenter, plan –ID 914A, 6.12.2007; I planen er det avsatt 54 dekar til tjenesteytende formål, 34 dekar til skole, 12 dekar til barnehage og 8 dekar til friområde/anlegg for idrett og sport. I reguleringsplanen er det lagt inn et byggetrinn 2 for 300 elever. Sannsynligvis kan en utvidelse med et barnetrinn på 300 elever godkjennes som mindre vesentlig reguleringsendring dersom hovedprinsipp for utnyttelse og infrastruktur ikke endres. Ved en større utvidelse og eller omlegging av infrastruktur må en påregne omregulering. KE vurderer ikke spesiell risiko knyttet til eventuelt planarbeid.

Fagerholt skole:

Eiendommen 37/ 134 er på 15 866 m² og omfatter skole, idrettsbane og nære uteområder. Tilstøtende eiendom utenfor eiendommen omfatter resterende regulert skoletomt og friområde på ca 24 100 m², plan –ID 515, 27.11.1985. Til sammen er det i kommuneplanen regulert ca. 40 000 m² til tjenesteytende formål. Omregulering er avhengig av omfanget på en eventuell utvidelse og om det er behov for omlegging av infrastruktur eks. parkering og av/innkjørsel. KE vurderer ikke spesiell risiko knyttet til et eventuelt planarbeid. Skoletomten er stor nok til å håndtere en utvidelse av skolen til mer enn 500 elever.

Alternativ 1 – lokalisering av barnetrinn til Justvik og Havlimyra

Tiltak

Justvik skole, rehabilitering av eksisterende bygg, 3 200 m² inkl. gymsal. I alternativet er det tatt høyde for en utvidelse av skolen med ny gymsal. Kapasitet 230 elever.

Havlimyra skole utvides med nytt barnetrinn, 2 000 m². Kapasitet 220 elever

Tiltakene er sammenfallende med skolestrukturutredningen hvor det er lagt til grunn at kapasitetsbehovet på barnetrinnet skal løses ved å utvide Havlimyra ungdomsskole til kombinert skole. Da Havlimyra skole ble planlagt, ble det avsatt areal til et barnetrinn på ca 300 elever. Fellesareal på Havlimyra skole er også dimensjonert opp for å ta utvidelsen (Behovsutredning 28.05.08).

For Justvik skole er det i vurderingen lagt til grunn full rehabilitering av skolen, ref. rådmannens forslag til HP 12-15 s. 62.

Tomt, leke og oppholdsareal

Justvik skole:

I alternativene beholder en dagens opparbeidelse på tomt og leke og oppholdsareal. Skolebygget ligger nær Ålefjærveien som en buffer mot vei og inn mot til dels bratt skråning. Deler av skoletomta består av bratte skråninger. Skoletomt innenfor kommuneplanens område er som nevnt på 12 dekar, av dette er ca. 8, 5 dekar til uteleke- og oppholdsareal,

resterende bygg og infrastruktur. Tar en med nærliggende areal som kommunen eier vil ca. 16 dekar være egnet til leke og oppholdsareal. Deler av utearealet kommunen disponerer er for bratt til å bli regnet som lekeareal, i tillegg brukes i dag ikke deler av skolens uteareal pga trafo/høyspent linje (se vedlegg). Miljøretta helsevern anbefaler at anlegget flyttes.

Havlimyra skole:

Tomt som er avsatt til utvidelse av barnetrinn er på 12 dekar eksklusiv infrastruktur. Infrastruktur er løst i første byggetrinn. Forutsatt at et nytt skolebygg legges i to etg. vil det være ca. 11 dekar til leke og oppholdsareal «dedikert» til barnetrinnet. I tillegg kommer ulike typer baner på 4.5 dekar (i sambruk med ungdomskolen). Lokalisering av vei inn til skoleanlegget deler skole og barnehagetomt slik at det ikke vil være naturlig med sambruk av uteareal for skole og barnehage.

Parkering/ infrastruktur

Justvik skole:

Tilsvarende dagens løsning med parkering foran skolebygg. Ingeniørvesenet påpeker at eksisterende parkering langs Kvernhusheia forsvinner når det etableres fortau langs veien. Byggeprosjektet må eventuelt påregne og etablere drop-off-løsning.

Havlimyra skole:

Tilsvarende dagens løsning. I dag totalt 42 plasser samlet for både skole, barnehage og idrettshall/ bane. I realiteten høyere da det parkeres like ved skolens inngangsparti og i barnehagens rundkjøring (drop-off-løsningen). Dersom alternativet realiseres ønsker oppvekstdirektøren at trase for parkering/ vei flyttes mot kant. Vurderes eventuelt i behovsutredning, hensyntatt i usikkerhetsvurderingen.

Kostnader

Justvik skole:

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 66 mill. kr. og 80 mill. kr. P(85)
- Styringsrammen på 75 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 5 mill. kr. (differansen mellom P(50) og P(85))

Prosjektkostnad er basert på full rehabilitering. Kalkyle fra 2011 er justert for areal og prisstigning. Det knytter seg større usikkerhet til rehabilitering av et bygg enn etablering av nybygg. Spesielle usikkerhetsfaktorer; endrede brukerbehov, byggetekniske forhold, infrastruktur, krav fra plan- og bygningsetaten. Ikke tatt hensyn til flytting av trafo/ høyspentlinje.

Havlimyra

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 50 mill. kr. og 58 mill.kr. P(85)
- Styringsramme på 55 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 3 mill. kr. (differansen mellom P(50) og P(85))

Det er ikke identifisert spesielle usikkerhetsfaktorer utover normalt i konseptfasen.

Alternativ 2 – lokalisering av barnetrinn til Justvik

Tiltak

I alternativ 2 er følgende alternativ vurdert:

- a) Utvidelse av Justvik skole kombinert med rehabilitering av eksisterende skolebygg.
- b) Rive eksisterende skolebygg. Erstatte med ny bygningsmasse.

I begge alternativene er Kvernkallen barnehage (nedlagt) revet og kollen jevnet med terreng.

a) Utvidelse av Justvik skole kombinert med rehabilitering av eksisterende skolebygg

Areal

- Eksisterende bygg rehabiliteres ca. 2 700 m² (deler av gymsal rives).
- Tilbygg 2 500 m².
- Ny gymsal 500 m².

På grunn av byggets tekniske beskaffenhet og eventuelle krav fra Statens Vegvesen er det illustrert to ulike løsninger for utvidelse av eksisterende bygg og plassering av gymsal, se vedlegg. Ålefjærveien er fylkesvei (RV 452) og Statens Vegvesen krever formelt sett en avstand på 50 meter fra bebyggelse til fylkesvei. Statens Vegvesen har muntlig gitt tilbakemelding om at ved en eventuell utvidelse vil de utvise skjønn. Sannsynligvis vil de legge vekt adkomst/parkeringsløsning og støyproblematikk.

Tomt, leke og oppholdsareal

I alternativet vil leke og oppholdsareal på dagens skoletomt være mellom 7.8 og 8.0 dekar avhengig av plassering av bygg og parkeringsløsning. Rivning av Kvernkallen barnehage frigir areal som kan benyttes til lekeareal eller infrastruktur. For å få mest mulig lekeområde bør trafo og høyspentlinje flyttes. Tomtens beskaffenhet med skrånet terreng begrenser mulighet for større opparbeidelse av leke og oppholdsarealet. I alternativet er det ikke forutsatt store terrenginngrep pga skjæringer dette vil medføre. Kvalitet på uteområdet kan kompenseres med lekeapparater tilpasset terreng. Lekeareal kan utvides mot sørøst, men som tidligere nevnt er dette avhengig av erverv av grunn. For areal utenom regulert skoletomt se under alt. 1.

Parkering/ infrastruktur

Løsning 2 a) viser en løsning med 20 parkeringsplasser. Det er mulig å utvide parkeringsplassen ytterligere, men da på bekostning av lekeareal. Drop- off- løsning ihht kommunens forslag fra ingeniørvesenet. Løsning 2 b) er selve parkeringsløsningen som i alternativ 1.

Bygg

I begge løsningene vil alternativet bidra til en mer kompakt og arealeffektiv skole

Kostnader

Justvik skole

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 102 mill. kr. og 130,5 mill. kr. P(85)
- Styringsrammen på 122 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 8,5 mill. kr.(differansen mellom P(50) og P(85))

Prosjektkostnad er basert på full rehabilitering og ny bygg. Kalkyle fra 2011 er justert for prisstigning og areal. Det er lagt inn rivekostnader for Kvernkallen barnehage. Det knytter seg større usikkerhet til rehabilitering av et bygg enn etablering av nybygg. Spesielle usikkerhetsfaktorer; byggetekniske forhold, infrastruktur, opparbeidelse utomhus, krav fra plan- og bygningsetaten, flytting av trafo/ høyspentlinje.

b) Rive eksisterende skolebygg, erstatte med ny bygningsmasse

Tiltak

- Nybygg på 4 800 m²
- Gymsal på 500 m².
- Rive eksisterende skolebygg og Kvernkallen barnehage

Tomt, leke og oppholdsareal

Skolebygget er i alternativet gjort mest mulig kompakt og lagt i 3 etg. for å få mest mulig uteareal. Leke og oppholdsareal vil da innenfor kommuneplanens skoletomt bli på ca. 9.6 dekar. Ellers se under alternativ 2 a. og 1.

Parkering/ infrastruktur

Tilsvarende løsning som for 2a

Naboskap

Hensyn til naboskap er avhengig av løsning. Det å fjerne knausen og Kvernkallen barnehage kan oppleves som positivt. Løsningen med plassering av gymsal der hvor barnehagen lå, kan gi konflikt. Dette må eventuelt vurderes i neste fase.

Kostnader

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 124 mill. kr. og 146,5 mill. kr. P(85)
- Styringsrammen på 139 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 7,5 mill. kr.(differansen mellom P(50) og P(85))

Det er lagt inn rivekostnader for eksisterende skole og Kvernkallen barnehage. Spesielle usikkerhetsfaktorer; rivekostnader, infrastruktur, opparbeidelse utomhus, krav fra plan- og bygningsetaten, flytting av trafo/ høyspentlinje.

Alternativ 3 – lokalisering av barnetrinn til Havlimyra

Tiltak

- Ny bygg 4 500 m².

Det er illustrert en løsning hvor barnetrinnet legges i 2 etasjer og en løsning hvor barnetrinnet legges i 3 etasjer.

Atkomst

Hovedinngang og atkomst for varelevering og søppelhåndtering flyttes til sørsiden av eksisterende anlegg. Dagens atkomstvei reduseres til gang- og sykkelvei. Denne bør flyttes så langt mot nord som mulig for å vinne areal som del av skolens ute og lekeareal. Nødvendig nødtransport kan i tillegg skje på gang/ sykkelvei.

Tomt, leke og oppholdsareal

Som i alternativ 1 er uteoppholdsarealet «dedikert» barnetrinnet på ca. 12 dekar. Flytter en på hovedatkomst til sørsiden av tomten og skyver på gang- og sykkelstien vil dette grepet gi noe mer leke- og oppholdsareal. Arealet mellom gang- og sykkelstien, opp til skolen og Justnesskauen er ikke vurdert som hensiktsmessig uteareal. Selve leke – og oppholdsarealet «dedikert» barnetrinnet har en utnyttelse på ca. 7.5 dekar – 8.4 dekar avhengig av løsning på bygg. I tillegg kommer baner med 4.5 dekar (i sambruk med ungdomskolen). Da er leke og oppholdsareal til ungdomstrinn forøvrig og barnehage og infrastruktur holdt utenfor beregningene. I denne løsningen må en inn med store terrenggrep for å få lagt inn bygninger og tilrettelegge for uteareal, tilsvarende som for resten av området. I alternativet kan det være enklere å kompensere med økt kvalitet på opparbeidelse av uteområdet enn på Justvik.

Det digitale kartgrunnlaget er ikke oppdatert. Usikkerhet er knyttet til randsoner i nord og sør og terrengingrep der.

Landskap og terrengtilpasning

Bygget ligger som en fortsettelse av øvrig bebyggelse og vil ha liten konsekvens utover at området oppleves som mer bebygget og mindre grønt. Deler av nybygget vil skjules av eksisterende vegetasjon.

Parkering

Eksisterende parkeringsplass ved barnehage utvides til en samlet parkeringsplass for skole og barnehage for til sammen 63 plasser. I forslag til løsning tar en bruk deler av barnehagetomta. En samlet parkeringsløsning vil gi mindre blanding av kjørende og gående. Det blir større gangavstand fra p-plass til skole og idrettsanlegg, men skolegården vil ikke bli benyttet til parkering som i dag.

Minus ved parkeringsløsningen er fortsatt deling av skole og barnehageområdet.

Robusthet

Organisering av bruk av idrett, leke og oppholdsareal både innvendig og utvendig kan gi muligheter en ikke har belyst i denne utredningen. Flerbrukshallen med tilstøtende idrettsareal sammen med fellesareal gir en robusthet i bruk og mulighet for effektiv arealutnyttelse.

Plan- og bygningsetaten og Kristiansand eiendom mener forøvrig at barnehagetomten på Havlimyra på sikt bør vurderes som en potensiell utvidelsesmulighet for skole, avhengig av det totale behov.

Bygg

Alteternativet forutsetter sambruk med eksisterende bygg, se alternativ 1. Det er ikke lagt inn areal til gymnastikk fasliteter.

Kostnader

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 97 mill. kr. og 112 mill. kr. P(85)
- Styringsrammen på 106,5 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 6,5 mill. kr.(differansen mellom P(50) og P(85))

Spesielle usikkerhetsfaktorer; infrastruktur, opparbeidelse utomhus, flytting av trafo.

Verdivurdering Justvik skole

Eiendomsmegler Frode Kulien har foretatt verdivurdering av eiendommene gnr. 117 bnr.2 og 7, samt gnr. 116, bnr. 183 «Kvernhusheia 2» Justvik skole. I verdivurderingen ses verdien av eiendommene under ett, det forutsettes at det som er regulert til tjenesteytende formål reguleres til bebyggelse og anlegg. Skolebygningen forutsettes å rives. Antatt markedsverdi i dagens marked er kr. 8 mill for eiendommen.

Alternativ 4 – lokalisering av barnetrinn til Justvik og Fagerholt

Tiltak

Tiltak for Justvik skole er tilsvarende som i alternativ 1, dvs rehabilitering av eksisterende bygg og ny gymsal på 500 m². Tilsammen 3 200 m². Kapasitet er på 230 elever.

Tiltak for Fagerholt skole.

På grunn av bygningsmassens byggtekniske tilstand, krav i TEK 10, krav om universell utforming, radon tiltak og at deler av bygningsmassen er lite egnet til å oppgaderes, er det lagt til grunn å rive store deler av eksisterende bygningsmasse. I dag har skolen kapasitet til 274 elever og er på 3 605 m² inkl. gymsal. Skolen utvides til 494 elever. Tiltak som legges til grunn i utredningen:

- Nybygg på 4 188 m²
- Ny gymsal på 500 m².
- Rive store deler av eksisterende bygningsmasse.
- Beholde administrasjonsbygg (ca. 350 BTA m²) og 1. klassefløy (ca. 400 m² BTA).

Tomt, leke og oppholdsareal

Justvik skole

Tilsvarende som i alternativ 1.

Fagerholt skole

Skolen disponerer stor tomt og skolens leke og oppholdsareal vurderes som meget god. I tilknytning til skolen ligger en 7er bane og «ballbinge». Nybygg i 2 etg. kan plasseres der den gamle delen av skolen ligger. Paviljong rives og uteareal tilbakeføres. I en eventuell behovsutredningfase vurderes hvilke tiltak som må kompensere for økt elevtall, men skolen disponerer godt med ulik type leke og oppholdsareal. Det går en kraftlinje over deler av skoletomten.

Parkering/ infrastruktur og atkomst

Justvik skole

Tilsvarende som i alternativ 1.

Fagerholt skole

Ved en utvidelse er det behov for å «rydde opp i inn/avkjørsel» til skolen bla sett ifht varelevering, samt plassering av parkeringsplasser som i dag har en dårlig løsning. I dag har skolen ca. 35 parkeringsplasser. Dette vurderes eventuelt i behovsutredningen.

Kostnader

Justvik skole (som i alt. 1)

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 66 mill. kr. og 80 mill. kr. P(85)
- Styringsrammen på 75 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 5 mill. kr.(differansen mellom P(50) og P(85))

Prosjektkostnad er basert på full rehabilitering. Kalkyle fra 2011 er justert for areal og prisstigning. Det knytter seg større usikkerhet til rehabilitering av et bygg enn etablering av nybygg. Spesielle usikkerhetsfaktorer; endrede brukerbehov, byggetekniske forhold, infrastruktur, krav fra plan- og bygningsetaten. Ikke tatt hensyn til flytting av trafo/ høyspentlinje.

Fagerholt

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 84 mill. kr. og 98 mill.kr. P(85)
- Styringsramme på 93 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 5 mill. kr. (differansen mellom P(50) og P(85))

Prosjektkostnaden er basert på at store deler av skolen erstattes med nybygg. Spesielle usikkerhetsfaktor; rivekostnader, infrastruktur, grunnforhold, grensesnitt gammlet nytt bygg og sikring av uteareal. Ikke tatt hensyn til flytting av trafo/ høyspentlinje. I vurderingen forutsetter en at tilfluktsrom ved skolen saneres.

Skolen har ett administrasjonsbygg på 400 m² med god kvalitet i tillegg til ett påbygg på ca. 500 m² som kan beholdes uavhengig av løsning.

Behov for tiltak ved Fagerholt skole i et 5-10 års perspektiv.

I et 5 – 10 års perspektiv er det behov for oppgraderings og rehabiliteringstiltak ved Fagerholt skole.. KE har vurdert at uavhengig av en eventuell utbygging ved skolen er deler av skolen i så dårlig byggeteknisk tilstand at foruten administrasjonsbygg, 1. klassefløy og gymsal bør resten av bygningsmassen rives. Avhengig av tidsperspektiv for utbedring bør det for gymsal foretas en grundigere vurdering av tilstand. Dagens elevkapasitet på 274 elever er lagt til grunn for beregningen.

Beregnete kostnader ved en total oppgradering:

- Prosjektkostnad er beregnet til mellom 42 mill. kr. og 49 mill.kr. P(85)
- Styringsramme på 46 mill. kr. P(50).
- Usikkerhetsavsetning er 3 mill. kr. (differansen mellom P(50) og P(85))

Det er lagt inn tilsvarende usikkerehtsberegning som i alternativ 4.

I alternativ 4 er riving av gymsal lagt til grunn pga usikkerheten ved å beholde dagens gymsal er stor. Dette skyldes størrelse, bindinger som eksisterende gymsal vil legge på på plassering av bygg samt at KE har vurdert at oppgraderingskostnader for gymsalen vil bli høy, opp mot kvadratmeterkostnader på nybygg.

Oppsummering

Framdrift:

Det knytter seg minst usikkerhet til alternativ 1 og 4, avhengig om det vil komme krav om reguleringsplan for Justvik skole og Fagerholt skole. Når det gjelder alternativ 3 ser ikke Plan- og bygningsetaten de store planmessige utfordringer i dette alternativet. Alternativ 2 kan være planmessig komplisert pga området er uregulert, det foregår annet planarbeid i området samtidig som det kan ligge trafikale utfordringer knyttet til Ålefjærveien.

Omfang/ robusthet:

Bygg

På grunn av sambruk med eksisterende bygg i alternativ 3, er det ikke behov for å bygge opp så mye areal som ved en lokalisering av skole på Justvik. Alternativ 3 er mest robust i forhold til utnyttelse av de kvalitetene som ligger i eksisterende anlegg, samt å kunne ivareta behov en ikke ser i dag.

Tomt

Plan- og bygningsetaten og Kristiansand eiendom mener at barnehagetomten på Havlimyra på sikt bør vurderes som en potensiell utvidelsesmulighet for skole, avhengig av kommunens behov.

Kvalitet:

Bygg

Alternativ 3 gir en mer arealeffektiv løsning pga sambruk med eksisterende anlegg. Kvalitet på bygg vil bli likt i de ulike alternativene.

Tomtekvalitet

Forutsatt at nybygg plasseres der eksisterende bygg ligger, vil tomte på Fagerholt kreve minst opparbeidelse, tiltak og opprettholdelse av eksisterende kvalitet ved eventuell utvidelse.

Kostnader:

Det er beregnet lavest prosjektkostnader og minst usikkerhet for alternativ 3.

Prosjektrammen er beregnet til å ligge mellom 97 mill. kr. og 112 mill. kr. hvor det vil være 85 % sannsynlighet for at prosjektet gjennomføres innenfor en ramme på 122 mill. kr.

Kristiansand Eiendom har gjennomført usikkerhetsanalyser som viser at det knytter seg minst usikkerhet ved alternativ 3.

Inntekt

Antatt markedsverdi for eiendommene gnr. 117 bnr.2 og 7, samt gnr. 116, bnr. 183

«Kvernhusheia 2» Justvik skole i dagens marked er kr. 8 mill.

Når lokalisering av barnetrinn er vedtatt av Bystyret vil det bli gjennomført en behovsutredning for vedtatt alternativ med gitt framdrift, elevtall, areal, omfang på utomhus/ infrastruktur og eventuell inntekter/ kostnader på salg eller erverv av grunn. Beregninger av kostnader i utredningen vil danne grunnlag for eventuell justering av avsetning i HP- 13-16.

Vurdering av andre forhold

Tomte kvaliter /uteområde

Oppvekstsektoren har gjort en nærmere vurdering av kvaliteten på utområdene i de ulike alternativene. Uteområdene er en svært viktig og nødvendig kvalitet som bidrar til godt læringsmiljø, sosial aktivisering, læring, fysisisk utfordring og som en ressurs for nærmiljøet. Tabellen under gir en oversikt over skolegårdens størrelse i forhold til antall elever og hvor mange kvadratmeter hver elev får til rådighet. Størrelsen er vesentlig for å få plass til de elementer som normaler for utomhusplaner lister opp.

Skolestrukturutredningen, kommuneplanen og normaler for utomhusplaner oppgir 15 daa skolegård til en skole med 450 elever. Det innebærer litt over 33 m² per elev.

	Størrelse på skolegården	Antall elever	Antall m ² per elev
Alternativ 1:			
Barnetrinn både på Havlimyra og Justvik.			
Rehabilitering av Justvik skole (1.-7.trinn, 230 elever)	8 000 m ²	230	35 m ²
Nytt barnetrinn ved Havlimyra skole (1.-7.trinn, 2.etg, 220 elever) Med utgp. I alt.2 – Havlimyra (omlegging av g/s-vei, adkomst og p-løsning)	8 400 m ² +4500 m ² (sambruk u-trinn)	220	38 m ² +7 m ²
Nytt barnetrinn ved Havlimyra skole (1.-7.trinn, 2.etg, 220 elever) Ved bruk av dagens g/s-vei, adkomst og p-løsning	4 200 m ² +4500 m ² (sambruk u-trinn)	220	19 m ² +7 m ²
Lokaliseringsalternativ 2:			
Barnetrinn for hele området løses på Justvik skole.			
Utvidelse og rehab. av Justvik skole. Alt 2a; Utvidelsen bygger ned 300m ² av eks. skolegård. (1.-7.trinn, 450 elever)	7 700 m ²	450	17 m ²
Utvidelse og rehab. av Justvik skole Alt 2b; Utvidelsen bygger ned 500m ² av eks. skolegård. (1.-7.trinn, 450 elever)	7 500 m ²	450	16,5 m ²
Rive og bygge ny skole, alt.3. (1.-7.trinn, 450 elever)	9 600 m ²	450	21 m ²
Lokaliseringsalternativ 3:			
Barnetrinnet for hele området løses ved siden av ungdomstrinnet på Havlimyra skole			
Nytt skolebygg i 2 etasjer, alt.1. (1.-7.trinn, 450 elever)	7 500 m ² 4500 m ² (sambruk u-trinn)	450 800	16,5 m ² + 5,5 m ²
Nytt skolebygg i 3 etasjer, alt.2. (1.-7.trinn, 450 elever)	8 400 m ² 4500 m ² (sambruk u-trinn)	450 800	18,5 m ² + 5,5 m ²
Lokaliseringsalternativ 4:			
Rehabiliter Justvik Utvide Fagerholt			
Rehabilitering av Justvik skole (1.-7.trinn, 230 elever)	8 000 m ²	230	35 m ²
Utvide Fagerholt	Min 20 000 m ²	500	Min 40 m ²

Eksempler på størrelse på tre andre skolegårder i kommunen;

- Tordenskjoldsgate skole har 3 135 m² skolegård og er i dag omtrent fylt opp med sine 146 elever, dvs skolegården utgjør 21,5 m² per elev.
- Lovisenlund skole har en skolegård på 14 500m². Skolen har i dag 329 elever og kapasitet til å ta imot til sammen 500 elever. Da vil skolegården utgjøre 29 m² per elev.
- Strømme har en skolegård på 23 000m². Skolen har i dag 310 elever og en kapasitet på 516 elever. Dette betyr at hver elev har 44,5 m² skolegård til disposisjon når skolen er fylt opp.

Henvisninger til dokumenter/vedtak vedrørende kvalitet på uteområdet

1. Skolestrukturutredningen, vedtatt av Bystyret 8.desember 2010.

Omtaler at en skole for 450 elever tilsier en skoletomt på 25 dekar. Det er da beregnet 7 dekar til skolebygning, 15 dekar utendørs bruksareal og resterende areal til adkomst, parkering og lignende. Det er viktig at mest mulig av tomten og den naturlige vegetasjonen beholdes.

2. Kommuneplanen, vedtatt av Bystyret 22.juni 2011

Kap.3. Rettsvirkning og bestemmelser.

§ 9. Uteareal for opphold, lek, rekreasjon og idrett (pbl § 11-9 nr. 5, 6)

Kravene gjelder ved regulering og ved søknad om nye tiltak.

a. Funksjonskrav

- *Det skal være sol på minst halve arealet klokken 15 vårjevndøgn.*
- *Areal brattere enn 1:3 er ikke tellende i arealberegning etter bestemmelsenes § 9 b, unntatt der dette kan inngå i lekeareal, for eksempel akebakke.*
- *Alle utearealer som skal forvaltes/eies av kommunen, skal utformes og anlegges i samsvar med "Normaler for uteanlegg i Kristiansand kommune", vedtatt av bystyret 19.11.2008.*

b. Lokalisering og utbyggingsvolum

- *Det skal etableres nærmiljøpark* i tilknytning til grunnskoler i alle nye utbyggingsområder. Nærmiljøparken skal være minimum 15 dekar og legges i tilknytning til annen grønnstruktur. Nærmiljøpark gjelder også som kvartalslek innen gitte avstandsgrenser for kvartalslekeplass/tilbud. 7'er fotballbane skal integreres i nærmiljøparken.*

* Nærmiljøpark forstås her som skolegård

3. Normaler for utomhusanlegg i Kristiansand kommune, vedtatt av Bystyret i des. 2008

Gir krav til funksjon og fysisk utforming for kommunalt eide utomhusanlegg og for andre anlegg der det stilles krav om godkjent utomhusplan. For nærmiljøparken (skolegården) er det på side 12 listet opp tolv ulike elementer som skal være med når området opparbeides.

<http://www.kristiansand.kommune.no/PageFiles/19126/Normaler%20for%20utomhusanlegg.pdf>

4. Rikspolitisk retningslinjer (RPR), barn og unge

Punkt 5d omhandler erstatningsareal. Dette må skaffes, dersom areal som er i bruk blir omdisponert til annet formål.

(Vil ha betydning ved Justvik skole, dersom ny bygningsmasse legges i eksisterende skolegård.)

Oppsummering skolegård

Justvik skole

Skolegården på Justvik bør utvides betydelig i alternativ 2 med utvidelse av eksisterende skole. Dersom en velger å beholde dagens skolestørrelse på Justvik (alt 1/4) eller velger alternativet med å rive og bygge nytt barnetrinn (alt 2b), vil det sannsynligvis være gjennomførbart, dersom det er mulig å utnytte det bratte terrenget og terrassere ny bygningsmasse. Topografien i eksisterende skolegård og tilstøtende områder er krevende, men et godt utgangspunkt for å skape en spennende skolegård.

Havlimyra skole

Bygging av et nytt barnetrinn for hele området på Havlimyra (450 elever), gir en størrelse på skolegården som er i underkant av hva som burde vært tilgjengelig areal til formålet. Det forutsetter at det hentes maksimalt ut av en omlegging av dagens infrastruktur for å oppnå størst mulig uteområde. Det bør søkes oppnådd enda større gevinst i form av større uteareal enn det som er illustrert på skisse for alternativ 3 – i tillegg må det investeres betydelig i kvalitet på uteområdet.

Det er et godt skolegårdsareal til å realisere utvidelse iht alt 1, forutsatt at dagens veiløsning legges om. Store deler av «skogstomta» som er igjen ved siden av ungdomskolen har flotte kvaliteter som bør tas vare på.

Fagerholt skole

Fagerholt har et stort uteareal med gode kvaliteter, og grenser i tillegg til friareal.

Trafikksituasjonen ved skolen må løses bedre ved en utvidelse. I tillegg bør høyspent legges ned i bakken. Det anses ikke å være vesentlige utfordringer som er til hinder for en utvidelse av skolen.

Hensiktsmessig skolestruktur

Kristiansand har mange skoler i forhold til befolkningsgrunnlaget og i forhold til at det innad i kommunen er små geografiske avstander.

Kristiansand kommune har høye kostnader pr elev. Det er dokumentert at dette i vesentlig grad skyldes kostnadskrevende skolestruktur. Derfor er det et vedtatt mål å tilstrebe større, og om mulig færre, enheter. Av de fire alternativene som er utredet, er det bare alternativ 3 som vil føre til en reduksjon av antall enheter.

Mulighetene til en hensiktsmessig elevfordeling er også et viktig forhold. Når en elev tas inn på en skole på 1. trinn, har eleven rett til å gå på skolen alle år. Opplæringsloven har ellers bestemmelser om at en elev har rett til å gå på den nærmeste skolen eller den skolen i området han tilhører (også det med utgangspunkt i nærmeste skole). Jo flere skoler det er i et geografisk område, desto større blir utfordringen med at elevtallet svinger (boligbygging, generasjonsskifter). Færre skoler som dekker et geografisk område av et visst omfang vil være mer robust for elevtallsvingninger ved at nedgang i elevtall i ett område kan kompenseres ved økning i andre områder. Det vil gjøre det lettere å dimensjonere skolestørrelsen riktig og gir mindre svingninger i økonomi/bemanning. Dette er i dag en problemstilling som i høy grad gjelder elevfordelingen mellom Fagerholt og Presteheia. Alternativ 2, 3 og 4 vil gi være mest robuste og hensiktsmessige når det gjelder elevfordeling, men ved at Fagerholt utvides (alt 4) kan det vanskeliggjøre at kapasiteten på Presteheia blir utnyttet bedre (fritt skolevalg/nærskolerett). For å hindre dette, kreves styring ved hjelp av forskriftsfesting av skolegrenser og begrensinger i skolevalgmulighetene i dette området. Alternativ 1 vil, med hensyn til nytt barnetrinn på Havlimyra, ytterligere forsterke de utfordringene som allerede gjelder med komplisert elevfordeling. Inntaksområdet blir lite og vil få store svingninger i elevtallet.

Skolestørrelse

Opplæringsloven har en anbefaling om at det vanligvis ikke bør være mer enn 450 elever pr skole. I skolestrukturvedtaket fra 2010 er det vedtatt å tilstrebe å ha større enheter enn i dag. Særlig på ungdomstrinnet kan det være grunnlag for å anbefale skoler på mer enn 450 elever dersom det arealmessig er godt tilrettelagt for det.

Andre store kommuner som Oslo, Drammen og Bærum har mange skoler som er vesentlig større enn 450 elever. 500- 600 elever pr skole er vanlig. De største skolene er på ca 800 elever.

Ut fra veiledende størrelse i Opplæringsloven vil alternativ 2 være mest hensiktsmessig ved at det på lang sikt vil bli opp mot 450 elever på Justvik barneskole og opp mot 325-350 elever på Havlimyra ungdomsskole.

Alternativ 1 vil gi en fortsatt liten barneskole på Justvik med 240 elever og en kombinert skole på Havlimyra med opp mot 550 elever på sikt. Imidlertid vil barnetrinnsandelen på Havlimyra være liten og uhensiktsmessig.

Alternativ 3 vil gi en skole på opp mot 750 elever på lang sikt. De første årene vil skolen ligge på ca 600-650 elever.

Alternativ 4 vil gi en fortsatt liten barneskole på Justvik, men en hensiktsmessig stor barneskole på Fagerholt på ca 500 elever.

Det er ingen forskning som viser at det er tydelig sammenheng mellom skolestørrelse og faglige resultater, unntatt dersom skolene er svært små.

Ressursmessige muligheter for pedagogisk kvalitet

Den økonomiske tildelingsmodellen gir skolene ressurser etter objektive kriterier som gjelder alle grunnskoler. Det vesentligste av ressursene består i et kronebeløp pr elev (ca 45 000 – ca 50 000 kr/elev).

Mange av skolene med trinnstørrelser på rundt 30-35 elever har utfordringer med å ha ressurser nok til å få en god nok bemanning til å kunne gruppere elevene hensiktsmessig og til å kunne differensiere undervisningen. Skoler med den størrelsen har hvert år fått tilsyn fra Fylkesmannen på bakgrunn av for høy gruppestørrelse (mange elever pr lærer).

Å endre tildelingsmodellen for å kompensere for dette er ingen god løsning. Ressursene må da omfordes etter andre kriterier og nye problemstillinger vil oppstå.

Det er vesentlig lettere med trinnstørrelser fra ca 40 elever og oppover. I tillegg vil større trinn gi mer allsidig kompetanse på teamet.

Alternativ 3 og til dels 2 og 4 vil gi gunstig trinnstørrelse, men ikke i alternativ 1 der to barnetrinnskoler hver i snitt vil ligge på rundt 30-35 elever pr trinn.

Områdestruktur

Området tilhører delområde 14/15 Justvik/Ålefjær.

Samfunnsmessig vil det være ønskelig at området fra Justvik til Justneshalvøya blir et sammengende område. Felles skoletilhørighet vil styrke dette. Alternativ 2 og 3 gir slik felles tilhørighet, men lokalisert på ulike steder. Alternativ 1 innebærer at Justneshalvøya, som et lite område, blir eget identitetsområde mellom Justvik og Gimlekollen, mens alternativ 4 lager "skille" mellom Justneshalvøya og Justvik.

Avstand til skolen

Alternativ 1 og 4 vil være gunstigst i forhold til at flest mulig får kortest mulig avstand til skolen. Alternativ 3 vil være minst gunstig ved at skolen ligger i ytterkant av opptaksområdet. Det medfører at mange elever fra Justvik sentrum og nordover som har til dels lang skolevei fra før vil få enda lengre vei til skolen. Alternativ 2 vil medføre en avstand fra Justneshalvøya til Justvik skole på litt over 2 km. Mer-/mindrekostnader til skolekyss i de ulike alternative utgjør ikke vesentlige beløp – anslagsvis merkostnad på ca 100.000-150.000 kr mellom alternativ 1 (som blir billigst) og alternativ 3 (dyrest).

Det må påregnes at alternativ 2 og 3 vil medføre økt foreldrekjøring til skolen.

Oppvekstmiljø

Offentlig infrastruktur er en viktig faktor i nærmiljøet. Justneshalvøya har i dag Havlimyra skole, barnehage og idrettshall. Justvik har skole, grendehus, kirke og 11er fotballbane. En løsning som innebærer nedleggelse av skole vil naturlig nok ha en negativ effekt, men annen infrastruktur som finnes vil kunne kompensere. Disse aspektene er ytterligere belyst senere i oppsummeringen av høringsuttalelsene.

Tilgang på natur/kvaliteter i nærområdet

Både Havlimyra, Fagerholt og Justvik har god tilgang på varierte naturkvaliteter i nærområdet. Det gjelder både sjø og skog.

Gjennomføring/midlertidige løsninger

Alternativ 3 vil være klart gunstigst med hensyn til kostnader og lite ulemper med midlertidige løsninger. Bortsett fra noe ulempe for ungdomsskolen, vil utbygging av barnetrinnet kunne skje ved at Justvik skole opprettholdes inntil utbyggingen er ferdig. Alternativ 2 vil sannsynligvis medføre omfattende bruk av midlertidige løsninger ved at Justvik skole helt eller delvis må flytte ut i byggeperioden. Dette vil gi relativt store kostnader og by på vesentlig ulempe. Alternativ 1 vil gi et moderat behov ved at barnetrinnet på Havlimyra bygges ferdig, og elevene flytter inn, før Justvik rehabiliteres. En løsning med ny skole på Justvik kan gi redusert behov avhengig av om den nye skolens plassering er i konflikt med eksisterende skole eller ikke.

Alternativ 4 vil bli mest komplisert å gjennomføre. Det vil være naturlig å utvide Fagerholt først på grunn av at kapasiteten må økes. På grunn av at store deler av bygningsmassen må rives og at skolen bør bygges opp i hovedsak der eksisterende bygningsmasse står, vil det medføre et realitativt stort behov for midlertidighet. Her kan kanskje Presteheia utnyttes noe. Deretter kan Justvik utvides med en realistisk ferdigstillelse rundt 2017.

Oppsummering/oversikt

Tabellen under oppsummerer de vesentligste forholdene knyttet til løsningsalternativene som er utredet

Sammenligning av løsningsalternativ (J=Justvik, H=Havlimyra, F=Fagerholt)

	1 RehabJustvik utvidelse Havlimyra	2a Utvidelse og rehab Justvik	2bNybygg Justvik	3 Nedlegge Justvik hele barnetrinnet på Havlimyra	4 Rehab Justvik Utvidelse Fagerholt
Økonomi Investering/	138 mill	130,5 mill	146 mill	112 mill -8 mill tomt	178 mill (-49 mill, nødv. Tiltak 5-10 år)
Økonomi drift (merkostnad/bespar else i forhold til dagens struktur)	0,8 mill (SFO)/år	0	0	-2,2 mill mill/år	0
Anslag kostnader midlertidige løsninger	1,5 mill	3-4 mill	1-3 mill	0	4-5 mill
Tomteforhold	OK, men noe dårlig infrastruktur J	Vanskelig infrastruktur/ topografi	OK, men noe vanskelig infrastruktur/ topografi	OK, men bebyggelse/ topografi begrenser	OK, men noe dårlig infrastruktur J
Uteområde – størrelse skolegård	35m2/elev J 38 m2/elev H omlegg vei (26 m2/elev H) uten omlegg vei	17 m2 (kan økes v/erhverv)	21 m2/elev (kan økes v/erhverv)	22/24 m2/elev (2 eller 3 etg)	35 m2/elev J min 40 m2/elev F
Uteområde – potensial for god kvalitet	Meget bra, forutsatt omlegging infrastruktur H	Dårlig uten erhverv	Dårlig uten erhverv	Relativt dårlig	Meget bra
Økonomisk usikkerhet	Moderat	Relativt stor	Moderat	Liten	Moderat
Skolestørrelse	230 J/ 220 H(+ca 350u)	450	450	Ca 750 etter utvidelse u-trin på sikt	230J/ 500 F
Reguleringsmessige forhold	Omregulering – påregne g-s vei	Ny regulering (er uregulert) – påregne krav om g-s vei	Ny regulering (er uregulert) – påregne krav om g-s vei	Omregulering – påregne krav om g-S vei	Mulig plankrav uten spesielle konsekvenser F, påregne g- s-vei
Område- struktur/nærmiljø	Skaper «nytt identitetsområde» mellom Justvik og Gimlekollen	Havlimyra og Justvik sammen- hengende	Havlimyra og Justvik sammen- hengende	Havlimyra og Justvik sammen- hengende	Skaper «nytt identitetsområ- de» mellom Justvik og Justn.halvøya/ Gimlekollen
Skolestruktur, hensiktsmessig opptaksområde	Uhensiktsmessig 4 barneskoler inkl Kongsgård/Gimlek. 4 skoler totalt	Akseptabel 3 barneskoler inkl Kongsg./ Gimlek. 4 skoler totalt	Akseptabel 3 barneskoler inkl Kongsg./ Gimlek. 4 skoler totalt	Bra 3 barneskoler inkl Kongsg./Gimlek. 3 skoler totalt	Akseptabel 3 barneskoler inkl Kongsg./ Gimlek. 4 skoler totalt
Avstand	Kortest – skole der elevene bor	Ca 2 km fra Justnes- halvøya – skolen plassert midt i opptaks- området	Ca 2 km fra Justnes- halvøya - skolen plassert midt i opptaksomr.	Ca 2 km lengre vei for J-elever- mange har lang avstand fra før skolen plassert i ytterkant av opptaksomr.	Korte avstander – skole der elevene bor. Ingen får mer enn 2 km til F.

	1 Rehab Justvik utvidelse Havlimyra	2a Utvidelse og rehab Justvik	2b Nybygg Justvik	3 Nedlegge Justvik hele barnetrinnet på Havlimyra	4 Rehab Justvik Utvidelse Fagerholt
Ressursmessige muligheter for Pedagogisk kvalitet	Dårligste løsning for B-trinn	Bra	Meget bra	Meget bra B-trinn, men stor skole totalt	Meget bra B-trinn F. Ugunstig på J
Skolens nærområde	Bra Skog/sjø nærme	Bra Skog/sjø nærme	Bra Skog/sjø nærme	Bra Skog/sjø nærme – høy belastning	Bra Skog/sjø nærme. Friområder v/Fagerholt
Midlertidige løsninger	Moderate	Relativt stort	Moderat til stort avhengig av byggets plassering	Minimalt behov	Stort behov
Tidsmessig	Kan starte raskt – først bygge H	Avhenger av regulering	Avhenger av regulering	Kan starte raskt	Kan starte raskt F, men hele løsningen neppe ferdig før tidligst 2017.

Uttalelser/synspunkt fra skolene/nærmiljøet

I forbindelse med at saken ble fremmet forrige gang (uten Fagerholtalternativet), ble det ikke gjennomført formell høring, men det kom innspill som ble referert og vedlagt:

Rektorene og styrer/FAU ved Fagerholt, Justvik og Havlimyra er enige i at eksisterende skoler – Justvik og Fagerholt - bør utvides fremfor å bygge nytt barnetrinn på Havlimyra (alt 1 og 4).

Å samle hele barnetrinnet på Havlimyra og legge ned Justvik møter stor motstand på Justvik og Havlimyra.

Velforeningen på Justvik ønsker at Justvik skole utvides/bygges ny skole og fraråder at Justneshalvøya "får egen barneskole".

Velforeningen på Justneshalvøya mener at løftet om barneskole på Havlimyra i kombinasjon med Justvik (alt 1) må innfris og henviser til kommunale planer.

Eidet velforening ønsker å tilhøre Fagerholt.

Formell høring

Oppvekstdirektøren sendte høringsbrev om eventuell nedleggelse av Justvik skole 04.06.2012 til aktuelle skoler, velforeninger, KOMFUG og fagorganisasjonene.

Etter Opplæringsloven er det elever, ansatte og foreldre ved berørt skole som er viktigste instans for høring om nedleggelse.

I denne formelle høringsrunden er det kommet uttalelser fra Justvik skoles styre, Havlimyra skoles styre og Justvik vel.

Det vises for øvrig til uttalelsene fra andre instanser som kom i den første innspillsrunden og ligger som vedlegg. De er ikke tatt inn i oppsummeringen.

Oppsummering av uttalelsene

Justvik skole	<ul style="list-style-type: none"> • Ønsker Justvik utvidet • Ønsker en god struktur Gimlekollen-Justvik der hele bydelen ses under ett og med de tre eksisterende barneskolene • Lagt ned stort arbeid av skolen og foreldre/beboere for et godt miljø. Stor entusiasme og stolthet over skolen • 1000 underskrifter støtter bevaring – ønsker ikke "storskole" på Havlimyra • Mange elever på Havlimyra får langt dårligere tilbud enn i dag. Henviser til Barnekonvensjonen om å legge vekt på "barns beste" i slike saker. Henviser til Opplæringsloven – skoler bør ikke være over 450 elever. En så stor skole vil bli uoversiktlig og oppleves utrygg • Ikke realistisk å kunne dekke spesialromsbehovet med så mange elever • Trafikksituasjonen på Havlimyra vil bli livsfarlig • Stor skolekrets som strekker seg helt til Erkleiv. Mange får mye lengre skolevei • Svekker Justvik sentrum – mange aktiviteter på skolen om ettermiddag/kveld • Peker på at opprustningen av Justvik skulle vært gjort for lenge siden og at Erkleiv er blitt nedlagt
Justvik vel	<ul style="list-style-type: none"> • Lengre skolevei – 2 km, dels uten gang og sykkelvei • For stor skole på Havlimyra med inntil 800 elever • 1-10 ikke gunstig, elevene trenger "ny start" • Justvik skole har bedre og mer spennende uteareal enn Havlimyra • Skole/barnehager i området er allerede nedlagt og "sentralisert" (Erkleiv, Kvernkallen, Justvik bhg) – skal nå også skolen stå tom? • Bydelen fremstår nå som attraktiv etter å ha jobbet med omdømme/rykte. Å miste skolen betyr å miste sin identitet til fordel for et nytt ressurssterkt boområde • Skolen trenger utvidelse og opprustning, ikke nedleggelse • Nye boligområder kan komme (Føreid) – viktig å se fremover
Havlimyra skole	<ul style="list-style-type: none"> • Mener det er uheldig med for tett avstand mellom barne- og ungdomsskolen • Flere kommuner går bort fra 1-10 skoler og det er forskningsundersøkelser som dokumenterer at elever på 1-10 presterer dårligere enn på 1-7/8-10 (Bonesrønning) • Ikke påvist at små eller store skoler gir bedre resultater, men det bør være åpenbart at sosiale forhold og trygghet er bedre på mindre skoler • Stiller spørsmål ved om tomt, leke- og oppholdsareal gir mulighet for tilstrekkelig skille mellom 5- og 15-åringer • Infrastrukturen må ha omfattende endringer på grunn av trafikksituasjonen. Det er mange utfordringer allerede i dag. • Havlimyra et godt eksempel der ungdommen selv bygger ned tradisjonelle identitetsområder – noe som berettiger å ha en robust Justvik skole – gir sosioøkonomisk mangfold. • Oppfordrer ellers til saklighet i debatten om en vanskelig sak som engasjerer

Kommentarer til uttalelsene

Uttalelsene anses relevante, saklige og faktabaserte.

Konklusjon/vurdering

Ut fra foreliggende vurdering anses en utvidelse/ny skole på Justvik (alternativ 2) lite realistisk å kunne gjennomføre, selv om dette hadde vært en god faglig løsning. De mange uklarheter og problemstillinger som gjelder tomten (trafikk, parkering, uteområdets størrelse og topografi, planer i området mv) gjør at det konkluderes med at alternativet ikke anses gjennomførbart.

Derfor gjenstår alternativ 1, 3 og 4 som gjennomførbare.

På bakgrunn av at Kristiansand har en kostnadskreven skolestruktur og at det de neste årene er vedtatt en rammereduksjon til sektoren på over 20 mill kr, er økonomi en avgjørende faktor.

Oppvekstdirektøren har da vurdert at kvaliteter en ellers ønsker å legge til grunn må renonseres noe på.

Alternativ 3 er klart gunstigst økonomisk, har minst usikkerhet og vil være greit å realisere raskt uten midlertidige løsninger.

Besparselsen i forhold til alternativ 1 er 34 mill kr i investering og 3 mill kr årlig i drift.

I forhold til alternativ 4 er besparelsen 74 mill kr i investering og 2,2 mill kr årlig i drift. Tas det hensyn til kostnadene som uansett vil påløpe på Fagerholt i et 5-10 års perspektiv, er besparelsen i investering på 25 mill kr. Alternativ 4 vurderes derfor som mer økonomisk gunstig enn alternativ 1.

Faglig og strukturmessig er ellers Oppvekstdirektøren svært skeptisk til en ekstra barneskole i området slik alternativ 1 vil gi.

Det økonomisk mest fordelaktige alternativet har imidlertid vesentlige ulemper i forhold til de andre alternativene. Dette gjelder hovedsaklig konsekvensene ved å legge ned Justvik skole, men også uteområdet, skolestørrelsen og kapasiteten på spesialrom.

Å legge ned Justvik skole har klart negative aspekter i forhold til den funksjonen skolen har i nærmiljøet slik det er godt belyst i høringsuttalelsene fra skolens styre og Justvik vel.

Anbefaling

Etter en totalvurdering med vekt på økonomisk aspekt anbefaler rådmannen alternativ 3, samle hele barnetrinnet på Havlimyra og legge ned Justvik skole. Dette er eneste alternativet som gir en skole mindre og derved betydelige årlige driftsbesparelser (2,2 mill kr årlig i forhold til i dag). Investeringsmessig er alternativet vesentlig billigere enn alle andre og vil greit kunne håndteres innenfor Bystyrets vedtatte gjeldstak. Løsningen vil være den raskeste å realisere og krever ikke midlertidige løsninger i forbindelse med selve utbyggingen.

Anbefalingen innebærer at Justvik skole legges ned fra 2016, når Havlimyra skole er utvidet. Elevtallet på Havlimyra forventes å bli i overkant av 600 ved oppstart og på sikt opp mot ca 750 elever. Dersom kapasiteten på lengre sikt ikke er tilstrekkelig, ligger det potensiale i å utvide Fagerholt.

Anbefalingen gjøres til tross for at det i utredningen og etter høringsrunden er kommet viktige argumenter for å bevare Justvik skole og betenkeligheter rundt størrelsen på Havlimyra. En utvidelse av Fagerholt kombinert med rehabilitering av Justvik anses som et vesentlig bedre alternativ enn å rehabilitere Justvik i kombinasjon med et lite barnetrinn på Havlimyra.

Punkt 64/12: Rådmandens forslag til handlingsprogram 2013-2016

Bilag

Saksprotokoll

Dato: 24.10.12
Saksnr.: 201203994-11
Arkivkode E: 145
Saksbehandler: Randi Bentsen og Arne Henrik Lukashaugen

Saksgang	Møtedato
Kommunalutvalget	13.11.2012
Formannskapet	28.11.2012
Bystyret	12.12.2012

Rådmannens forslag til handlingsprogram 2013-2016

1. Forutsetninger

Rådmannens forslag til handlingsprogram for perioden 2013-2016 bygger på de forutsetninger og prioriteringer som fremgår av vedtatt handlingsprogram for perioden 2012-2015, samt vedtatt kommuneplan 2011-2022.

Regjeringen legger opp til reell vekst i de frie inntektene i 2013 på 4,2 milliarder kroner, tilsvarende 1,7 prosent. Veksten er regnet fra anslaget på kommunesektorens inntekter 2012 i revidert nasjonalbudsjett 2012. Veksten i frie inntekter dekker økte utgifter til endring i befolkningsutviklingen og økte pensjonskostnader.

Styringsrenten er pr 01.10.2012 på 1,5 prosent etter å ha blitt redusert fra 1,75 prosent i mars 2012. Finansmarkedene hjemme og ute har fra 2008 frem til nå vært preget av sterk uro. Rentenivået er betydelig lavere enn da forrige handlingsprogram ble framlagt.

I 2013 forventes kommunesektorens pensjonskostnader å øke med om lag 1,4 milliarder kroner utover det som kompenseres gjennom deflatoren. De økte kostnadene må dekkes av de frie inntektene. Høy lønnsvekst og lavt rentenivå har over tid bidratt til økte pensjonskostnader. Kommunesektoren har samtidig betydelig gjeld, og har dermed også fordeler av det lave rentenivået.

2. Hovedlinjer i handlingsprogrammet

Rådmannens forslag til handlingsprogram 2013-2016 bærer preg av: *økt press på tjenestetilbudet, redusert investeringsnivå og tak på netto lånegjeld*. Det er bedring i sikte i slutten av perioden når gjeldsnivået er redusert sammenlignet med 2013.

Selv med de begrensninger som ligger i de økonomiske rammebetingelsene, er det muligheter for å jobbe videre i forhold til de langsiktige målene i kommuneplanen. Dette vil kreve en streng prioritering av ressursene.

Bystyret har i kommuneplanen vedtatt følgende satsingsområder:

- Byen som drivkraft
- Byen det er godt å leve i
- Klimabyen

Disse bygger opp om visjonen "*Vi tror på muligheter*". Forslag til handlingsprogram viser en prioritert oppfølging av satsingsområdene.

Kommunen har store arealreserver for boliger. I perioden 2000-2010 har kommunen i økende grad tilrettelagt for fortetting innenfor dagens byggeområder og for høy utnyttelse i nye områder. Likevel skjer en vesentlig del av boligbyggingen i Kristiansand ved at nye arealer tas i bruk. Ca. 60-70 prosent av igangsatte boliger har de siste 3-4 år vært leiligheter. En god boligreserve gjør at kommunen på sikt, enkelt vil kunne etterkomme etterspørsel av alle typer boliger i alle bydeler. Prognoser for utvikling av boligpriser viser at overbudet av boliger sammen med forventet befolkningsvekst, slår positivt ut for Kristiansand i forhold til de andre storbyene.

Næringsarealreserven er god, men arealene er under press og det er behov for en tydeligere strategi på bruken. Sørlandsparken er en av landsdelens viktigste arbeidsplass-konsentrasjoner og et betydelig handelssenter med kundeomland som dekker store deler av Agderfylkene. Nærheten til Dyreparken og IKEA forsterker den regionale betydningen. Området utvikles i tett samvirke med det som skjer i Kvadraturen. En viktig utfordring er hvordan tjenesteyting skal håndteres i lys av dette samspillet. Et felles planprogram for videre planlegging i Sørlandsparken er prioritert.

Arbeidet med en tverrsektoriell handlingsplan for oppfølging av Kvadraturplanen startes opp i 2013. I dette arbeidet vil attraktive *bylivssoner* prioriteres for å møte utfordringene knyttet til å styrke byens kulturarena, legge til rette for flere arbeidsplasser, styrke folkehelsen, fjerne utrygghet og redusere kriminaliteten i sentrum. Videre er det mange prosjekter som sammen viser satsingen i sentrum. Det er særlig byrommene som står i fokus som kulturaksen og adkomst til Kilden, inklusiv regulering av kvartal 49, utvikling av øvre Torg, Kirkeparken, Wergelandsparken og oppgradering av øverste del av Markensgate.

Åpning av Kilden Teater- og konserthus i 2012 representerer et tidsskille i byens kulturliv og har satt Kristiansand på kartet både nasjonalt og internasjonalt. En sentral utfordring er å bidra til utvikling av innholdet i Kilden for at byen blir et attraktivt stoppested for nasjonale og internasjonale artister, og en attraktiv formidlingsarena for lokalt og regionalt kulturliv. Det foreslås at kommunen styrker grunnfinansieringen av kulturdriften med 1,6 millioner kroner i perioden.

Aquarama svømmehall/aktivitetssenter ferdigstilles i mars 2013, og vil tiltrekke seg besøkende fra hele regionen og bidrar til en styrking av Kvadraturens attraktivitet.

Step 1 i kommunens ENØK-program med ENØK-tiltak i 60 kommunale bygg ga i 2011 23 prosent reduksjon i energiforbruket, med en årlig besparelse på ca. 9 millioner kroner. Step 2 med ENØK – tiltak i ytterligere 50 bygg startet i 2011.

Møllestua barnehage ble tatt i bruk i august 2012. Barnehagen er et passivbygg med solenergianlegg. Møllestua barnehage er pilotprosjekt i Framtidens byer. Rådhuskvartalet blir kommunens neste pilotprosjekt og blir bygd som lavenergibygget.

Forprosjekt for Framtidens bydel ble ferdigstilt sommeren 2012 og Bjørndalssletta ble valgt. Hovedprosjektet planlegges gjennomført i handlingsprogramperioden og skal bidra som et forbildeprosjekt innen klima- og miljøvennlig by- og boligutvikling og nye produkter og løsninger skal utvikles i samarbeid med regionalt næringsliv.

Ved å styrke det forebyggende arbeidet, drive aktiv rehabilitering og styrke tiltak som gjør at brukere kan bo trygt og godt hjemme lenger, kan man redusere og utsette behov for heldøgns tilbud. Men det er usikkert når man vil kunne se denne effekten. Derfor blir det

viktig at man i en overgangsfase både investerer i de forebyggende tiltakene og dokumenterer om de har effekt, samtidig som man opprettholder driften av de eksisterende tjenestene. Det er innarbeidet 18 millioner kroner til omstillingstiltak og 5 millioner kroner til utprøving av ny teknologi i investeringsbudsjettet i HP-perioden.

Det er avsatt 65 millioner kroner til nytt sykehjem etter 2016 samt innarbeidet drift til 40 nye omsorgsplasser fra 1. juli 2016 (11 millioner kroner i halvårseffekt). Det bygges 8 plasser for personer som har psykiske lidelser, alvorlig rusavhengighet og atferdsproblematikk, med oppstart 2016.

Et godt barnehage tilbud kan ha stor betydning for videre læring, spesielt for utsatte grupper. Dekningsgraden for 1-2 åringer var 87 prosent per 1.9.2012 og for 3-5 åringer 98 prosent. På grunn av den forventede barnetallsøkning i kommende handlingsprogramperiode, med 327 flere barn i alder 1-5 år fra 2012 til 2016, er det fortsatt behov for utbygging av barnehageplasser. I 2013 opprettes 62 nye barnehageplasser, 44 plasser i privat regi. Samtidig så avvikles 49 plasser hvorav Hamretun barnehage med 29 plasser legges ned. Samlet sett investeres det for 27,3 millioner kroner i perioden.

En god skole er viktig for næringslivet og bidrar positivt i forhold til å rekruttere og beholde høyt utdannet arbeidskraft. En god skole vil ha stor betydning for å få bedre resultater og dermed stimulerer til høyere utdanning. Den foreslåtte treårige satsing på forskningsbasert læringsmiljøutvikling i Kristiandsskolen er viktig også i dette bildet. Et toårig prosjekt om entreprenørskap i skolen, i samarbeid med næringslivet og Ungt entreprenørskap startet opp i 2012 og avsluttes i 2013. En utvidet internasjonal skole forventes ferdigstilt til skolestart 2014.

Utdanning er en av de viktigste faktorene som påvirker helse og levekår. For å bedre de faglige resultatene og for å skape en mer inkluderende barnehage og skole, vil det bli en storstilt satsing på læringsmiljøet. Effektene av satsingen skal bli at flere elever inkluderes i den ordinære opplæringen og at behovet for spesialundervisning reduseres. Satsingen vil gi et godt grunnlag for å redusere frafall i videregående skole.

Det er svært god skolekapasitet i kommunen samlet sett, noe som gir et godt grunnlag for å møte den betydelige elevtallsveksten som vil komme. Det foreslås grep med hensyn til skolestrukturen, og etter hvert barnehagestrukturen, som vil kunne frigjøre ressurser til det elevrettede arbeidet i skole og voksentettheten i barnehage.

Det er de siste ti årene brukt om lag 1,7 milliarder kroner på nye skoler og oppgradering av skoler i Kristiansand. Denne satsingen fortsetter og er de neste fire årene beregnet å koste 189,2 millioner kroner. Oppgraderingen av bygningsmassen vil gi et betydelig bedre tilbud til elevene, og et bedre arbeidsmiljø for de ansatte som jobber der.

Høyt investeringsnivå og dermed økende rente- og avdragsutgifter gjør det nødvendig å foreta omprioriteringer innen driften. Netto renter, utbytte og avdragsutgifter stiger med 60 millioner kroner fra 2012 til 2016 noe som skyldes økt rentenivå og investeringer i avgiftsfinansiert virksomhet). Økte pensjonsutgifter og omlegging av momskompensasjonsordningen (inkludert lavere investeringsnivå) bidrar samlet sett til en innstramning i driften på om lag 100 millioner kroner fra 2012 til 2016.

Ved rulleringen av handlingsprogrammet har rådmannen i utgangspunktet lagt til grunn innsparingstiltak for de fleste tjenester i fireårsperioden. Enkelte er allerede vedtatt i tidligere handlingsprogram. Totale innsparingstiltak i 2013 i forhold til 2012 er på om lag 17,7 millioner kroner som stiger til om lag 34,9 millioner kroner i 2016 i forhold til 2012.

I tillegg til dette kommer innsparingstiltak i sektorene for å foreta omprioriteringer mellom tjenestene og for å dekke inn negative fond.

Innsparinger per sektor (inkludert tiltak som er vedtatt i tidligere HP):

Sektor	2013	2014	2015	2016
Oppvekst barnehage	-4 400	-6 800	-6 800	-6 800
Oppvekst skole	-9 000	-13 100	-20 600	-20 600
Helse- og sosial	-450	-450	-450	-450
Kultur	-800	-1 700	-1 700	-1 700
Teknisk	-1 100	-1 900	-1 900	-1 900
Kristiansand Eiendom	-200	-400	-400	-400
Organisasjon	-1 000	-1 600	-1 600	-1 600
Økonomi	-550	-900	-900	-900
Kirkelig fellesråd	-150	-550	-550	-550
Totalt	-17 650	-27 400	-34 900	-34 900

Vedrørende Oppvekst barnehage

Innsparingstiltakene som er satt i verk for å nedbetale negative fond fra 2009 på 2,9 millioner kroner årlig videreføres. Det foreslås videre at Barnehage må sette i verk nye tiltak for 1,5 millioner kroner i 2013 økende til 3,9 millioner kroner fra 2014. I dette ligger nedleggelse av Hamretun barnehage og Sentrum lekesenter, samt mindre finansieringsbehov til åpne barnehager.

Vedrørende Oppvekst skole

På bakgrunn av at det ikke er spesielt høy lærertetthet og at gruppestørrelsen er relativt høy i Kristiansand, har det vært avgjørende å fremme innsparingstiltak som ikke går ut over voksnettheten i «klasserommet». Rådmannen foreslår derfor i hovedsak innsparingstiltak som går på strukturen samt tjenester utenfor ordinær grunnskole.

Vedrørende helse- og sosialsektoren

Rådmannen har ikke foreslått ytterligere innsparingstiltak i perioden, men sektoren er ikke kompensert fullt ut for demografiøkningen og må på denne måten ta sitt «innsparingskrav».

Oppsummert er de viktigste sakene i handlingsprogrammet for 2013-2016:

- Bygging av nytt administrasjonsbygg (Rådhuskvartalet) og Aktivitetssenteret Aquarama.
- Stor satsing på rehabilitering av vann- og avløpsnett og utvidelse av Odderøya Renseanlegg. Utvidelsen er anslått til 288 millioner kroner. Dette medfører en økning av kommunale avgifter i slutten av handlingsprogramperioden.
- Iverksetting av Samhandlingsreformen (2. året av iverksettingen).
- «Øyeblikkelig hjelp» iverksettes fra 2015.
- Omsorgstjenesten er styrket med 18 millioner kroner til omstillingstiltak og 5 millioner kroner til utprøving av ny teknologi i investeringsbudsjettet i HP-perioden.
- 6 nye sykehjemsplasser. Avsetning av 65 millioner kroner til nytt sykehjem etter 2016.
- Bygging av 8 plasser for personer som har psykiske lidelser, alvorlig rusavhengighet og atferdsproblematikk med ferdigstilling 2016 (prosjekt Tandem).
- 40 nye omsorgsplasser i kommunal regi eller OPS fra 1. juli 2016 (11 millioner kroner i halvårseffekt).
- Etablering av voldtekstmottak – fullverdig beredskap
- En storstilt satsing på læringsmiljøet. Målet er at flere elever inkluderes i den ordinære opplæringen og at behovet for spesialundervisning reduseres.
- Opprustning av eksisterende skoler og nye skolebygg (Havlimyra barnetrinn og Torridal skole) til 189,2 millioner kroner

- Nedleggelse av Justvik skole fra og med 2016. Etablering av barnetrinn på Havlimyra.
- Sammenslåing av 2 skoler. Voie skole og Torkelsmyra skole i 2013 og Vågsbygd skole og Åsane skole i 2014.
- Barnehageinvesteringene er nedjustert i forhold til vedtatt handlingsprogram og utgjør i perioden 27,3 millioner kroner.
- Nedleggelse av Pedagogisk lekesenter og Hamretun barnehage.
- Ytterligere strukturgjennomgang for barnehagene.
- Fortsatt full barnehagedekning og avvikling av midlertidige barnehageplasser fom 2013.
- Innsparingskrav på 34,9 millioner kroner i 2016 sammenlignet med 2012.
- Endring i demografi tilsier at presset på tjenestene øker ytterligere. For å opprettholde tjenestene må rammen økes med om lag 65 millioner kroner årlig. Økningen i budsjettet til omsorg og grunnskole dekker ikke økte demografikostnader.
- Av større planoppgaver vil arbeidet med kommunedelplan for Hamrevann og arbeid tilknyttet Bypakke for Kristiansandsregionen stå sentralt. For å redusere sårbarhet og sikre forutsigbar trafikkløsning er det behov for mye veibygging de kommende årene.

3. Hovedgrep for å oppnå balanse i budsjettet

Hovedlinjene i vedtatt handlingsprogram følges i stor grad opp. Høyt investeringsnivå i 2013 og satsing innen omsorg, barnehage og kultur er muliggjort ved:

- omprioritering og effektivisering av driften.
- realvekst i frie inntekter.
- lavere investeringsnivå f.o.m. 2014.

I slutten av handlingsprogramperioden ser vi effekten av bystyrets vedtak om tak på netto lånegjeld. Kommunen skaffer seg økonomisk handlingsrom ved at veksten i frie inntekter kan disponeres til å styrke kommunens økonomiske stilling og øke driften noe i stedet for å bruke veksten på økte rente- og avdragsutgifter. Den økonomiske snuoperasjonen ser ut til å lykkes selv om det er stor usikkerhet knyttet til vekstanslag for frie inntekter, pensjonsutgifter, rentenivå og finansmarkedet for å nevne noen viktige forhold. Det har vært en positiv utvikling i forhold til budsjettstyring og aktivitetstilbudet inneværende år er tilpasset budsjettet innenfor alle sektorene i kommunen.

I forslag til handlingsprogram 2013-2016 er det lagt opp til følgende netto driftsresultat:

i millioner kroner	2013	2014	2015	2016	Sum
Korrigert netto driftsresultat*	22,4	5,2	44,2	65,9	137,7
Avsetning til energiverksfondet (prisjustering)	-13,4	-13,4	-13,4	-13,4	-53,6
Avsetning til "Pensjonsfond"	-31,1	-23,7	-26,1	-21,8	-102,7
Bruk/avsetning disposisjonsfond	22,1	31,9	-4,7	-30,7	18,6

*Korrigert for bruk/avsetning bundne fond samt bundet overføring av investeringsmoms fra drift til investering

Netto driftsresultat i perioden er ikke i tråd med strategien i kommuneplanen (minimum netto driftsresultat på 2 prosent av inntektene, som vil si i overkant av 400 millioner kroner i perioden).

Hovedutfordringen i årene framover er å oppnå et netto driftsresultat som gjør at kommunens økonomiske handlefrihet økes.

Foreliggende forslag til handlingsprogram imøtekommer fylkesmannens krav om et realistisk driftsresultat (inkludert bruk av driftsfond) som er tilstrekkelig til å finansiere renter, avdrag og nødvendige avsetninger gjennom hele handlingsprogramperioden.

4. Kritiske forhold

Skatt og vekst i frie inntekter

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til skatteanslaget. Staten har lagt til grunn en økning i skatteinntektene på 6,5 prosent fra 2011 til 2012 mens Kristiansand kommune hadde ved utgangen av september en økning på 4,25 prosent sammenlignet med samme periode i fjor. Det legges til grunn litt i underkant av statens anslag for skattevekst fra 2011 til 2012 (6,1 prosent). For årene 2013- 2016 forutsetter rådmannen en årlig realvekst i skatt på ca 1,4 prosent.

Det er samlet sett lagt til grunn en årlig vekst i frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra 2013 på om lag 1,3 prosent fra 2013 til 2014. Veksten de påfølgende årene er på h.h.v. 1,8 prosent og 2,0 prosent.

Veksten i frie inntekter skyldes følgende forhold:

- Anslått årlig vekst i frie inntekter for primærkommunene på 3,2 milliarder kroner (1,4 prosent i 2014).
- Høyere befolkningsvekst enn for landet for øvrig.
- Utgiftsbehovet i inntektssystemet øker mer enn landssnittet.

Rentenivå og lånegjeld

Styringsrenten er pr 01.10.2012 på 1,5 prosent etter å ha blitt redusert fra 1,75 prosent i mars 2012. Finansmarkedene hjemme og ute har fra 2008 frem til nå vært preget av sterk uro. Rentenivået er betydelig lavere enn da forrige handlingsprogram ble framlagt.

Gjennomsnittlig rente er i 2013 budsjettert med ca 3,3 prosent. Rente på nye lån er budsjettert med forventet 3-års rente de aktuelle år. Dette gir ca 2,6 prosent i 2014, 3,0 prosent i 2015 og 3,3 prosent i 2016.

I %	2012	2013	2014	2015	2016
Gjennomsnittrente	3,4	3,3	3,5	3,6	3,6

For eksisterende lånegjeld er kjente vilkår per i dag benyttet. Med en netto lånegjeld (brutto lånegjeld ekskl. lån til avgiftsfinansiert virksomhet og formidlingslån) på omlag 5,1 milliarder i 2012 stigende til 5,3 milliarder i 2013, er Kristiansand kommune sårbar for endringer i rentemarkedet.

Avkastning

Det er lagt til grunn årlig realavkastning på 3,5 prosent fra Energiverksfondet. Selv etter at finansstrategien ble endret ved at aksjeandelen ble justert ned fra 25 prosent til 20 prosent, vil avkastningen kunne variere en del fra år til år.

I%	2008	2009	2010	2011	2012*
Realavkastning i %	-7,8	7,0	3,7	2,0	6,0

*Anslag 2. tertialrapport

Rådmannen foreslår en handlingsregel der avkastningen ut over 3,5 prosent avsettes til et bufferfond for å håndtere år med lavere avkastning enn lagt til grunn i handlingsprogrammet.

Å holde budsjettrammene

Presset på mange av tjenestene er stort. Tidligere år har ikke sektorene samlet sett klart å holde virksomheten innenfor budsjettrammene. For 2012 forventes det at sektorene får et overskudd på om lag 21 millioner kroner. Helse- og sosialsektoren har fått slettet negativt sektorfond i forbindelse med 2. tertialrapport slik at det forventes at de samlede sektorfondene er på om lag 40 millioner kroner ved årets slutt. Det er likevel store utfordringer innenfor flere av tjenestene. Veksten i befolkningen i de aktuelle aldersgruppene medfører fortsatt press på tjenestene.

Finansieringen av samhandlingsreformen er en utfordring. I 2012 ser statlige overføringer ut til å holde, men staten har økt overføringene til sykehusene pga. økt aktivitet i 2012 uten at det er tatt høyde for økte kostnader i kommunesektoren i 2013.

Vedlikeholdsetterslep

Det er et betydelig vedlikeholdsetterslep for eiendomsmassen i Kristiansand kommune. I tillegg er det løpende vedlikeholdsbudsjettet for lavt til at bygningsmassens verdi opprettholdes. For å redusere vedlikeholdsetterslepet er det innarbeidet betydelige beløp til rehabilitering av bygninger (hovedsakelig skoler og barnehager). Det ordinære vedlikeholdsbudsjettet er økt noe samtidig som det er innarbeidet en ekstra bevilgning på i overkant av 40 millioner kroner i perioden. Denne ekstrasatsingen er avhengig av utbytte fra KNAS.

Vintervedlikehold

Budsjettet for vintervedlikehold i 2013 er på 25,1 millioner kroner, inklusiv vårfeing (2,25 millioner kroner). Beløpet antas å være tilstrekkelig til å håndtere en normalvinter basert på erfaringen de siste 10 årene. Dersom det ikke blir flere snøfall i 2012 forventes det et totalforbruk i 2012 på ca 23,5 millioner kroner. I 2007 var forbruket på 29,6 millioner kroner, i 2008 på 20,1 millioner kroner, i 2009 på 22,3 millioner kroner, i 2010 på 37,2 millioner kroner og i 2011 på 35,6 millioner kroner inklusiv vårfeing.

Pensjonsutgifter

Det er svært vanskelig å forutsi fremtidige pensjonsutgifter og hva som skal føres som premieavvik (forskjell mellom pensjonsutgift og netto pensjonskostnad). Dette området er uforutsigbart og skaper utfordringer i økonomistyringen. Det er imidlertid tatt høyde for økt pensjonskostnad i perioden. Det forutsettes at samlede pensjonskostnader (medregnet amortisering av premieavvik, men uten eventuelle aktivitetsendringer i sektorene) øker med 73,5 millioner kroner fra 2012 til 2016.

Små reserver

Det sentrale disposisjonsfondet forventes å være på om lag 57 millioner kroner ved årets slutt. Det samme fondet var for 5 år siden på 133 millioner kroner. Med et driftsbudsjett på om lag 5,5 milliarder kroner burde kommunen i tillegg til et netto driftsresultat på 100 millioner kroner, hatt et vesentlig større sentralt disposisjonsfond (på over 100 millioner kroner). I handlingsprogramperioden foreslås å bruke 18 millioner kroner av fondet.

5. Konklusjon og videre behandling

Rådmannen presenterer et meget stramt opplegg. Økt press som følge av endret demografi kompenseres ikke fullt ut i perioden. Dette rammer spesielt omsorg og grunnskole. Presset på tjenestene vil dermed øke. Det er en utfordring å få realisert foreslåtte innsparinger.

Det er i hovedsak det høye investeringsnivået over mange år som skaper de store utfordringene for kommunen. Netto lånegjeld er ved utgangen av 2012 på om lag 5,1 milliarder kroner. Dette er en belastning for driftsbudsjettet og vil utvilsomt gå ut over tjenestetilbudet.

Utfordringen vil øke fordi vi også i dette forslaget har et høyt investeringsnivå i 2013. Forventet vekst i frie inntekter er ikke tilstrekkelig til å dekke inn økte rente- og avdragsutgifter i tillegg til økte demografikostnader. Kommunens sentrale disposisjonsfond er redusert fra 133 millioner kroner i 2007 til om lag 57 millioner kroner ved utgangen av 2012.

Bystyret vedtok i 2011 overordnede måltall for økonomistyring i Kristiansand kommune:

1. Kommunens korrigerende netto driftsresultat bør være på 2 prosent av driftsinntektene, dvs. om lag 100 millioner kroner.
2. Det sentrale disposisjonsfondet bør gradvis opparbeides til å utgjøre 2 prosent av sum driftsinntekter.

3. Det settes et tak på netto lånegjeld tilsvarende planlagt lånegjeld i 2013, dvs. 5,3 milliarder kroner.

I tillegg anbefaler rådmannen ytterligere to konkrete mål for økonomistyringen:

4. Avkastingen på Energiverksfondet ut over budsjettetert nivå (realvekst på 3,5 prosent) avsettes som buffer inntil det er opparbeidet en buffer på 10 prosent av fondets størrelse.
5. Akkumulert premieavvik, minus avsatte midler på fond for amortisering av premieavviket, opprettholdes på nivået i 2011 (243,5 millioner kroner).

Hovedgrepet er taket for netto lånegjeld tilsvarende forventet nivå ved utgangen av 2013 dvs. 5,3 milliarder kroner. Det legges opp til at lånegjelden reduseres i slutten av perioden med 109,5 millioner kroner i forhold til 2013. Rådmannen vil anbefale at lånegjelden reduseres noen år for å skape rom for fremtidige større investeringer innen omsorg, og for å realisere endringer i skolestrukturen.

Dersom rammebetingelsene endrer seg vesentlig vil rådmannen foreslå ytterligere innsparingskrav ved rulleringen av handlingsprogrammet 2014-2017. Det kan også bli aktuelt allerede for 2013 dersom ikke skatteveksten i 2012 blir som budsjettetert.

Rådmannen vil fremme en tilleggsinnstilling før formannskapet behandler handlingsprogrammet 2013-2016.

I tilleggsinnstillingen vil det bli tatt opp saker som per i dag ikke er endelig avklart og i tillegg gitt oppdatert informasjon vedrørende forventet resultat for 2012:

1. Oppdatert prognose for skatteinntangen (oktoberinntangen og skatteavregningen vil da være kjent), oppdaterte anslag for finansavkastningen og årsprognoser for sektorene.
2. Eventuelle nye vurderinger vedrørende pensjonsutgiftene.
3. Tilskudd til Kristiansandsregionen Brann og redning IKS.
Styret har ennå ikke fremmet forslag til budsjett for 2013. Rådmannen vil i tilleggsinnstillingen redegjøre for styrets innstilling.
4. Avfall Sør AS har tidligere i år signalisert at det ikke vil bli utbetalt utbytte i handlingsprogramperioden pga. behov for kapital i Returkraft AS. Det er kommet en avklaring fra direktoratet som tilsier at faktiske renteutgifter kan dekkes av avgiftene. Det betyr at det ikke er behov for tilførsel av egenkapital i Returkraft AS. Rådmannen vil i tilleggsinnstillingen, etter en dialog med Avfall Sør AS, innarbeide eventuelt forventning om økt utbytte.
5. Resultattilskuddet i voksenopplæringen er avviklet noe som foreløpig er beregnet til å gi en innstektssvikt for kommunen på om lag 2 mill. kr. Rådmannen vil vurdere saken nærmere i tilleggsinnstillingen.
6. Stortingets behandling av statsbudsjettet.
Behandlingen i Stortinget vil ventelig ikke medføre vesentlige endringer i kommuneopplegget. Dersom det likevel blir vedtatt endringer i forhold til regjeringens forslag, vil rådmannen innarbeide dette i tilleggsinnstillingen.

Forslag til vedtak - Årsbudsjett 2013

1. Budsjett for Kristiansand bykasse 2013 vedtas i overensstemmende med rådmannens innstilling, med endringer vedtatt av bystyret i møte 12. desember 2012.
2. Skatt til kommunen for inntektsåret 2013 utskrives med de til enhver tid gjeldende maksimalsatser vedtatt av Stortinget.
3. Eiendomsskatten fastsettes til 6,4 promille av takstverdi. Eiendomsskatten og eiendomsavgiftene skrives ut på 4 like terminer i 2013 med forfall 1. mars, 2. mai, 1. august og 1. november. Etter søknad kan det gis fritak i henhold til eiendomsskattelovens § 7a.
4. Kommunale eiendomsavgifter og salgs- og leieinntekter fastsettes i henhold til rådmannens innstilling.
5. Hovedutvalgene gis fullmakt til å vedta økninger i andre gebyrer og priser på varer og tjenester med inntil 3,3 prosent samlet sett.
6. Rammen for opptak av lån settes til 560 millioner kroner i 2013 hvorav 80 millioner kroner er Startlån i Husbanken. For resterende bruk av lån i budsjettet benyttes ubrukte lånemidler med 140 millioner kroner. Rådmannen delegeres fullmakt til å godta rentebetingelsene og øvrige betingelser for nye lån, samt undertegne lånedokumentene. Avdragstiden tilpasses bestemmelsene i kommunelovens § 50 nr 7 og fastsettes for nye lån i 2013 til 30 år. Avdrag på Startlån skal likevel tilpasses innbetalinger fra låntakerne. Øvre grense for kassekredittlån settes til 100 millioner kroner.
7. Rådmannen får fullmakt til å foreta sektorvis fordeling av avsetning til lønns- og prisjusteringer og eventuelt andre samleposter av mer teknisk karakter til fordeling.

Forslag til vedtak - Handlingsprogram 2013-2016

1. Handlingsprogram for perioden 2013-2016 vedtas i overensstemmende med rådmannens forslag, med endringer vedtatt av bystyret i møte 12. desember 2012.
2. Enkelt saker med økonomiske konsekvenser som tas opp i løpet av året, skal som hovedregel henvises til behandling i handlingsprogrammet.
3. Det 4-årige handlingsprogrammet til Kommunedelplan idrett og friluftsliv 2011-2014, godkjennes med foreliggende rullering og med de eventuelle justeringer som følger av bystyrets vedtak. De prioriterte listene for ordinære anlegg og nærmiljøanlegg, legges som grunnlag for årets søknader om spillemidler.

Tor Sommerseth
Rådmann

Terje Fjellvang
Økonomidirektør

Trykt vedlegg:

- Rådmannens forslag til handlingsprogram 2013-2016

Elektroniske vedlegg:

- Forslag til betalingssatser
- Oversikt over tilskuddsposter
- Forslag til plan- og utredningsprogram
- Kommunedelplan for idrett og friluftsliv
- Forslag til drifts- og investeringstiltak utenfor rammen
- Kristiansandsstatistikk (egen nettside)